

ПОГРЕБАЛНИ И ПОМЕНАЛНИ ОБИЧАИ ПРИ БЪЛГАРИ И ВЛАСИ

Светлана АНТОВА

Институт за етнология и фолклористика, БАН

С. Бизеранова. *Между живота и смъртта: погребални и поменални обичаи при българи и власи във Видинско*. Алекспринт, Враца, 2013, 544 с. ISBN 978-954-4932-599-7

Abstract. In 2012 Sashka Biseranova defended successfully her PhD thesis. Later this extended study was transformed into a large book. The study is based on a new modern approach, covering the study of funeral customs and commemoration of both Bulgarians and Vlachs in the border region between North-West Bulgaria and the neighbour countries Romania and Serbia.

Keywords: funeral customs, commemoration, Bulgarians, Vlachs

Д-Р САШКА БИЗЕРАНОВА

МЕЖДУ ЖИВОТА И СМЪРТТА

ПОГРЕБАЛНИ И ПОМЕНАЛНИ ОБИЧАИ
ПРИ БЪГАРИ И ВЛАСИ ВЪВ ВИДИНСКО

„На сваа Йова темян замириса / „Защо ме излъга, свате Йоване, / че Янка има мъжко детеце, / яла е Янка сега умрела” (Стоин, 1928)¹⁾ - това е един от множеството примери, които д-р Сашка Бизеранова дава като отражение на свързаните със смъртта, обичаи и обреди в българския песенен фолклор. С лекота авторката си служи и с друг фактологичен материал като клетви, прокоби, сънища и др. Едно изключително многопластово, задълбочено изследване, разгърнато на територията на Видинския регион, при това в сравнителен план на групите на власите и българите. Така в едно изречение може да бъде определен трудът на д-р Сашка Бизеранова, предствляващ нейната дисертация, защитена през 2012 година и издаден през 2013 година в книга с названието „Между живота и смъртта. Погребални и поменални обичаи при българи и власи във Видинско”. Изследването представлява нов модерен подход на регионално изследване като обхваща проучването на погребалните и поменалните обичаи на българи и власи в посочения граничен регион. Важно е да се отбележи, че авторката включва в изследването селища в Румъния и Сърбия. Въз основа на богатия изворов материал, който ползва Сашка Бизеранова доказва условността на делението на двете регионални общности българи и власи във Видинско. С помощта на картографския метод за анализ и описание, тя ясно очертава общите и специфични черти на терминологията на локално и регионално ниво. Д-р Бизеранова акцентира върху погребалните и поменални обичаи като резултат от културното взаимодействие във времето между българската и влашката общности. Така различията остават, но водещо е общото, което ги отличава като представители на специфичния български Северозапад. В този смисъл освен като задълбочен и приносен анализ на погребалната и поменална традиция, изследването е изключително важно като регионално за България в частност, и за Балканите като цяло.

Още от пръв поглед личи, че авторката познава до най-дребните детайли предмета на своето изследване. Тя въвежда в научно обръщение авторски теренен материал и същевременно подлага на анализ съществуващите публикувани или архивни материали. Така, както и самата авторка посочва, тя използва целия достъпен материал по темата в региона на Видинско, който е един от най-интересните и традиционни региони на България. Бизеранова е отличен теренист, както личи от събрания от нея богат етнографски материал в 55 селища, разпределени по езиков принцип – български и влашки говорещи, и по географски – край р. Дунав, равнинни, планински и полупланински. Другото нещо, което веднага прави впечатление е позоваването с авторски критичен прочит върху съществуващата литература, която също д-р Бизеранова познава отлично. Впечатляваща е хронологическата рамка на изследването. Анализират се състоянието и развитието на погребалните и поменалните практики за период от повече от сто години. Тук искам да отбележа, че много силно впечатление ми направиха наблюденията на изследователката за относително слабото влияние на атеизма върху тази част от семейните традиции през периода на комунистическата власт преди 1989 година.

Структурата на книгата припокрива по всяка вероятност тази на дисертационния труд, което не отнема от качеството на самата книга, напротив прави я сериозно научно четиво, което всеки бъдещ и настоящ изследовател или интересуващ се, би могъл да ползва с най-голямо доверие към представения теренен материал и авторските научни интерпретации. Авторката е изработила карти и таблици, които предоставят богат езиков, етнографски и статистически материал за следващи изследвания и анализи на специалисти в различни научни направления. Книгата е съставена от увод, седем глави, заключение, библиография, списък на информаторите, приложение.

Д-р Сашка Бизеранова е родом от региона, който изследва. Освен това дълги години работи като етнолог в Регионалния исторически музей в град Видин. Това предполага постоянен контакт с носителите на локалната култура и добро познаване на терена. На времето проф. д-р Тодор Ив. Живков ми бе казал, че е много трудно да се работи на собствен терен, защото човек трябва да може да погледне нещата като „външен” на „своите” и „своето”. Д-р Бизеранова не само, че го е постигнала, но трудът ѝ е блестящо доказателство как носителството на изследваната регионална култура е от полза на изследователя. Мисля, че именно това е ключа за постигнатата дълбочина в изследването.

БЕЛЕЖКИ

1. № 1545, с. 381.

ЛИТЕРАТУРА

Стоин, В. (1928). *Народни песни от Тимок до Вито*. София:

Министерство на народното просвещение.

✉ Dr. Svetlana Antova
Institute of Ethnology and Folkloristic Studies with Ethnographic Museum
Bulgarian Academy of Sciences
1, Knyaz Alexander I Str.
1000 Sofia, Bulgaria
E-Mail: svetlinata@abv.bg

© 2014 Venets: Author

